MONITOR

Na Rok Pańſki 1782.
Num: LXXVI.
Dnia 21. Września.

Nie ieſt uwłaczać żadney powadze,
Porządek węzłow ſkazać uwadze.
Wſzytko na świecie związkiem ſię klei:
Czas ſtawia ludzi w rowney kolei.
P. M. T. C.

LEcz iako natura ułomnemi ludzi zlepiła tak i porządek natury, prawo światła w ſerca własnego niedługo trwało. Uczucie

mocy, było paſſyi płodem: paſſy[e]
zaślepienie na świat wydały: z zaślepienia nieſzczęśliwe ſkutki wynikły: przemoc, upor, zaciętość, ſrogość ſą to latorośle złego użycia świętey władze natury; ſą to zapomnienia ſię dowody. W ſtanie zawziętości i złości, zapominaią Rodzice co ſą winni właſnym dzieciom, tylko obowiązki dzieci względem nich przed oczema ſwemi ſtawiaią. Wtedy niedbaią o ich zachowanie: *Niech żyią; niech umieraią; niech cierpią;* to im rowno. O! niepamiętni na powinność wrodzoną! W tedy poczytuią ie za właſność, za maiątek ktorym rozumieią mieć moc według ſwoiey woli rozrządzać. Nie ieſtże to oczywiſta ślepota! W tedy albo ie tylko dla ſwego pożytku trzymaią, albo z domu wytracaią na los ſzczęścia podaiąc; albo wedle ſwego

go

go *widzi mi ſię* pierwſzym upodobanym wydaią. Otoż krynica, z ktorey dla konieczney potrzeby i powſzechney ludu ſzczęśliwości muſiała wytryſnąć inſza cale władza, ugruntowana na pierwſzey Władza polityczna; Władza cywilna. Z tych to powodow na złe używaiąc Rodzice władze ſwoiey świętey; bo od Tworcy ſamego, bo od natury nadaney; utracili ią w znaczney części na zawſze. Drobne tylko poſiadaią iey oſtatki; z ktorych nawet w obecnym świata układzie bardzo łatwo źli mogą być wyzuci. Takto *R*eligia, takto rozſzerzone światło Filozofii; mądre Narodow uſtawy potrafiły złe okrzeſać, ogulną ſzczęśliwość wprowadzić. Co ſię pokaże niebawnie.

W prowadzenie ſpołeczeńſtw ieſt uſtawą Zwierzchności kraiowey.

Ta wſzyſtkie władze zaięła. Jako widziemy drobne ſtrumyki zlewaiące wody ſwoie w koryta rzek pyſznych; a te nieſące hołd z ſwoich uściow do morza; ktore znowu im cząſtek właſnych udziela: tak władza narodu każdego ieſt udzielną głową i Panią ſamowładną władz wſzyſtkich, w ktore one wpływaią. Po uſtanowieniu zatym polityczney i cywilney władzy, znikły inſze wſzelkie: a ktorekolwiek ſą ieſzcze, ſą niżſzemi, pośredniemi, namieśniczemi. Taka ieſt moc władzy naywyżſzey, iż zniſzczyć będące, albo nowe utworzyć, lub tyle ile chce władzę ſwoiey udzielić iedynie w iey mocy zoſtaie. Pierwotnie więc, gdy Rodzice poczeli na złe władzy ſwoiey używać; a raczey, iak ſię powiedziało, głowy Familii; przelana ta władza zoſtała w ręce

gło-

głowy Narodu: ponieważ, iako zgodnie dzieie nam świadczą; wpierwiaſtkach świata panowanie i cała władza była w ręku Krolow. Oni tedy, zoſtaiąc głową Narodow, poſiedli moc zupełną; ktora potym, podług formy rządow każdego kraiu i uſtaw obſzernieyſze lub ſzczupleyſze miała granice. Wſzelako, czyli to Krol ſam abſolutnie rządzący; czyli z ſwemi radami, Seymami, zwierzchność zawſze ieſt Kraiowa w tym ſkładzie Ciała, gdzie moc ſtanowienia i niſzczenia zwyczaiow i praw wprowadzonych zoſtaie. A zatym iaſno ſię okazuie, że Rodzice zupełnie władzę pierwſzą ſtracili, ſtali ſię poddanemi rownemi żonom, dzieciom, i Obywatelami: ktorym Zwierzchność krajowa winna wſzelką pomoc i zaſłonę. A tę cząſtkę ktorey ieſzcze używaią, ieſt właści-

ściwie opieką nad dziećmi, ktorey prawa nie mogę lepiey powierzać, iako tym, ktorych ſerdeczność, ludzkość, przychylność ſkłonnośći od natury wlane, zdały ſię iuż uſpoſobić do tak zacnego i naturalnego powołania. Rodzice niemaią nawet tey określoney władzy nad dziećmi, tylko do tego kresu, iaki każdego kraiu prawa przepiſały; i niemaią iey tylko tyle, ile im uſtawy udzieliły. A iako panowania nayświetnieyſzym i nayprzyiemnieyſzym ieſt zaſzczytem ſzczęśliwość ogulna; dlatego określono władzę Rodzicow, i tyle im tylko ziey udzielono, aby wſzyſtko dobre mogli dla dzieci ſwoich czynić; a nic złego. Ponieważ ſkoro Rodzice przeſkakuią władzy ſwoiey granice; i na złe iey użyią; wtedy Monarcha, iako Ociec powſzechny i udzielną władzę nad podda-

danemi maiący, ktorych każdego pomyślność rownie intereſuie, ma zupełną moc wglądania i opatrzenia ſzczęśliwości prywatney. Do Monarchy całość ludu należy. Krolewſka rzecz ieſt czynić ſzczęśliwemi: ieſt to przymiot, ktory daie blaſk Tronom.

Podział Zwierzchności nayważſzey nie może być w żadnym Państwie: byłoby to ſtan w ſtanie. Narod pod rządem będący, wyzuwa ſię i zrzeka naturalney mocy, ktora do rządowey przechodzi. A zatym nie mogą Rodzice mieć tey władzy nad dziećmi, ktorą ma Krol ſtoſownie do praw. Rodzice pierwey niżli dzieci maią, mieliż iaką władzę? żadney. Jakże ią mogą przywłaſzczać nad temi, ktorzy pod iednym rządem rodzą ſię im rownemi? Tu ſię dopiero prawdziwe źrzodło okazuie

zkąd,

zkąd, i iaka prawnie władza Rodzicielſka wypływa, i iak długo trwać ma. Już poznaliśmy w tym krotkim obiaśnieniu, że oprocz Zwierzchności krajowey naywyźſzey, nikt nie może władzy ſobie przywłaſzczać. Poznaliśmy, że ta Zwierzchność może władzy ſwciey udzielać. Idzie zatym, że Krolowie niemogąc wyſtarczyć cięzarowi rządowemu, ſpuścili to na Rodzicow, co do ich ſprawowania i powinności naturalney ieſt naywłaściwſze. Zdali więc na Rodzicow wykarmienie dzieci: zdali na nich ſtaranie o ich edukacyi; lubo i ta w urządzeniu doſkonałym Páńſtwa, na ktore obecne panowanie zdało ſię wyſilić, przez rząd ieſt kierowana, a Rodzicielſkie tylko w części ſą koſzta; co ieſt raczey wykarmienia i utrzymania gałązka.

Reſzta w naſtępuiącym Monitorze.